

Resultaten enquête agro-ecologische innovatie

Bram Moeskops, TP Organics
(vertaling: Carmen Landuyt, CCBT)

Het project 'Agro-ecological innovation: from best practice exchange to policy frameworks' ging van start met een enquête om ervaringen en knelpunten te verzamelen rond de uitwisseling van agro-ecologische kennis. 90 personen namen deel aan de enquête, waarvan 46% onderzoekers. 14% van de deelnemers waren landbouwers of sectorvertegenwoordigers.

Praktijkgestuurde innovatie

Als voordelen van innovatie en kennisuitwisseling gestuurd door de landbouwer, werd door de meerderheid van de deelnemers aangegeven dat die geworteld is in de dagelijkse praktijk en dat collega's elkaar beter kunnen helpen omdat ze elkaars problemen beter begrijpen. Hierbij werd opgemerkt dat deze kennis of innovatie vanuit de landbouwer soms niet verspreid wordt buiten de kleine groep collega's. Hierdoor kan de kennisuitwisseling en toepassing van nieuwe technologieën traag verlopen. Anderzijds werd vermeld dat landbouwers weinig tijd beschikbaar hebben voor onderzoek.

Onderzoek in 'klassieke' onderzoekinstellingen

Onderzoek in klassieke onderzoekinstellingen heeft volgens de deelnemers van de enquête verschillende nadelen omdat de onderzoekinstellingen de problemen waarmee de landbouwers kampen niet volledig begrijpen of omdat onderzoekers vaak te theoretische taal gebruiken.

Vele deelnemers erkenden echter wel de nood aan wetenschappelijke onderbouwing van de ervaringen uit de praktijk. Bij onderzoek vanuit de praktijk ontbreekt meestal een echt onderzoeksprotocol. De experimenten zijn daarom vaak niet herhaalbaar. , Hoewel niet vergelijkbaar met wetenschappelijke experimenten, zou de de ervaring vanuit de praktijk behandeld moeten worden als waardevolle kennis die verzameld en verspreid zou moeten worden.

Algemeen wordt gesteld dat wetenschappelijk ondersteunde kennis gemakkelijker zal vertrouwd worden door publieke autoriteiten en door het publiek in het algemeen. Onderzoekers die willen samenwerken met landbouwers halen aan dat participatief onderzoek niet gewaardeerd wordt door academische en publieke autoriteiten. Wetenschappelijke publicaties zijn vaak veel belangrijker dan kennisuitwisseling met de praktijk of oplossingen vinden voor problemen waarmee landbouwers te kampen hebben. Naast het aantal peer-reviewed publicaties, zou daarom ook het aantal vulgariserende artikels van belang moeten zijn bij het toewijzen van onderzoeksfondsen.

Kennisuitwisseling

Wanneer gevraagd werd naar de belangrijkste eigenschappen van succesvolle agro-ecologische kennisuitwisseling, werd het gebruik van gepaste taal vaak genoemd. Wetenschappelijke resultaten zouden beschikbaar moeten zijn in een taal die begrijpbaar is voor landbouwers.

Table 1: Organisations of respondents and proportion of the six languages

Organisation	% of respondents	Language	% of respondents
Scientific Institute	46	English	42
Farmer/Farmers' organisation	14	French	19
Organic food and farming association	11	German	12
Consultancy	8	Spanish	4
Food processing and retail	5	Italian	7
Environmental association	4	Dutch	16
Government	2		
Agri-business	2		
Other	8		

Zo zijn er bv richtlijnen nodig over hoe algemene aanbevelingen toegepast kunnen worden op bedrijfsspecifieke situaties. Vulgariserende brochures en artikels zouden standaard gepaard moeten gaan met on farm demonstraties.

De meerderheid van de huidige opleidings- en voorlichtingssystemen volgt een top-down benadering die probeert zoveel mogelijk mensen te overtuigen om gestandaardiseerde praktijken te implementeren. Dit is het tegenovergestelde van agro-ecologie, dat als doel heeft om praktijken aan te passen voor specifieke bedrijfstypes en in verschillende contexten. Agro-ecologisch onderzoek heeft niet noodzakelijk het significante resultaat als doel, maar moet helpen om de processen te begrijpen. Nieuwe kennis moet landbouwers toelaten om hun onafhankelijkheid te bewaren.

Toepassing van innovatie

Na de kennisuitwisseling volgt de toepassing van de innovatie. Landbouwers gaan alvorens de nieuwe methoden uit te proberen, steeds eerst de voordelen berekenen,. De innovaties moeten dus eenvoudig te implementeren zijn tegen een lage kost en moeten iets opbrengen. Milieumaatregelen die enkel voordelig zijn op lange termijn worden vaak niet beschouwd als economisch leefbaar. Een financiële ondersteuning van de overheid is hierbij nodig om de landbouwers te overtuigen. Daarnaast is opleiding nodig om de landbouwers de milieu-impact van hun innovatie uit te leggen. 'Lachgas is immers niet zichtbaar.'

De innovaties mogen ook niet te complex zijn en moeten passen in de huidige praktijk. Ook sociale aspecten zijn belangrijk bij de toepassing van innovatie. Goede relaties met de onderzoeker of collega's bepalen vaak het succes van de innovatie. Ook erkenning door de consument, bv door een betere prijs, is zeer stimulerend. Landbouwscholen zouden nadruk moeten leggen op het stimuleren van studenten om nieuwe dingen te proberen. Wanneer de landbouwers zich capabel voelen om innovaties uit te testen, resulteert dit in meer 'eigenaarschap', wat de verspreiding van de innovatie op zijn beurt bevordert.

Ten slotte dient ook de wetgeving agro-ecologische innovatie te ondersteunen.

Ervaring met onderzoek-praktijk-partnerschappen

Ervaringen met samenwerking tussen landbouwers en onderzoekers waren over het algemeen positief. Volgens de deelnemers betekent succesvolle samenwerking tijd maken voor persoonlijk contact en vertrouwen opbouwen tussen wetenschappers, landbouwers en techniekers. Een facilitator betrekken bij het proces kan nuttig zijn om communicatievaardigheden te trainen en op voorhand duidelijke afspraken te maken. Transparantie is onmisbaar voor het succes van de samenwerking. Om voldoende rekening te houden met alle partijen is het belangrijk dat projecten niet te snel verlopen. Tijd is nodig voor een continue verbetering van het proces.

De verschillende stakeholders in het proces kunnen elk een specifieke functie hebben. Landbouwers en adviseurs dienen bv betrokken te worden bij het bepalen van de onderzoeksnoden die ze afleiden uit geobserveerde problemen, uitdagingen en opportuniteiten voor bedrijfsverbetering of markttoegang. Onderzoekers zullen deze noden vaak moeten interpreteren en vertalen naar onderzoeksvragen die rekening houden met beschikbare theoretische kennis, methodes en de nood aan herhaalbaarheid en algemene toepasbaarheid. Vervolgens is opnieuw feedback nodig vanuit de praktijk om te verzekeren dat het onderzoek omvat wat initieel bedoeld werd. De continue dialoog in participatief onderzoek moedigt alle partijen aan om breder te denken dan hun traditionele rol, maar het betekent niet noodzakelijk dat alle stakeholders betrokken zijn tijdens alle processen.

Sommige landbouwers antwoordden dat ze niet meer willen deelnemen aan formele onderzoeksprojecten omdat de aanvraagformulieren te ingewikkeld waren of omdat het onderzoek te zeer gericht was op academische publicaties of omdat ze gewoon moesten doen wat hen gezegd werd. Wetenschappelijke instellingen die willen werken op een participatieve manier vinden moeilijk fondsen, vooral omdat de beoogde resultaten die uit het project

zullen voortkomen nog niet helemaal gedefinieerd kunnen worden op het moment van de aanvraag. Financiers zouden ook de waarde van de ondersteunende processen in een project moeten erkennen.

Ervaring met onderzoek zonder formele onderzoeksinstellingen

Alle deelnemers die zelf niet van een wetenschappelijke instelling afkomstig waren, zagen voordelen in onderzoeksprojecten vanuit de praktijk zonder de medewerking van formele onderzoeksinstellingen. Vaak is minder administratie vereist en zijn de onderzoeksresultaten nuttiger omdat ze praktische problemen aanpakken en toegepast zijn op de mogelijkheden en beperkingen van de landbouwers. Meestal waren het niet enkel de landbouwers die het onderzoek deden, maar werd het proces gefaciliteerd door ervaren adviseurs. Deze adviseurs mogen echter niet het onderzoek naar zich toe trekken, maar moeten de landbouwers aanmoedigen om zelf na te denken. Het betrekken van consumenten kan soms ook de horizon verruimen.

Sommige deelnemers zien ook nadelen in het zuiver praktijkgericht onderzoek. Het is niet altijd eenvoudig om landbouwers te motiveren om zelf het onderzoekswerk te doen, bv om data te verzamelen. De protocols worden vaak niet nauwkeurig opgevolgd.

Daarnaast past onderzoek door landbouwers vaak niet in het innovatiebeleid van de overheid, wat resulteert in een tekort aan financiering.

Conclusie

Praktijkgericht onderzoek en innovatie resulteert in verbeterd eigenaarschap en betere verspreiding van de nieuwe methoden en technologieën. Hoewel sommige deelnemers vinden dat klassieke onderzoeksinstellingen niets te bieden hebben voor landbouwers, denken de meesten dat landbouwers voordeel kunnen halen uit hun theoretische kennis of ervaring met experimenteel design. Zowel landbouwers als onderzoekers bepaalde ervaren nog knelpunten wanneer ze gaan samenwerken.

Aanbevelingen?

Gebaseerd op de resultaten van de enquête, werden vijf aanbevelingen geïdentificeerd om deze knelpunten te overwinnen:

- Onderzoeksinstellingen zouden gepaste en begrijpbare taal moeten gebruiken.
- Alvorens aan het onderzoek te starten, zou men tijd moeten investeren om vertrouwen te creëren tussen alle deelnemers en stakeholders.
- Landbouwers zouden vergoed moeten worden voor hun tijd en moeite die ze investeren in onderzoek en innovatie gezien onderzoek en innovatie niet hun core business is.
- Naast het aantal peer-reviewed publicaties van onderzoekers zou het academische beloningssysteem maar ook hun samenwerking met landbouwers in rekening moeten brengen.
- Onderzoeksprojecten zouden niet noodzakelijk concrete resultaten moeten voortbrengen. Processen zonder significante resultaten, maar met veel potentieel voor uitwisseling tussen stakeholders zijn ook heel belangrijk.

Meer info?

Bram Moeskops, TP Organics

bram.moeskops@ifoam-eu.org

<http://agro-ecoinnovation.eu/>